

SOM DIEVČA



 Učenie nás baví

CHARAKTERISTIKA ZÁŽITKOVÉHO BLOKU

Hlavné a čiastkové ciele zážitkového bloku: Hlavným cieľom je zvýšiť rodovú citlivosť cieľovej skupiny, ktorá sa môže prejavíť v konečnom dôsledku i v iných sférach, v ktorých je jednotlivec konfrontovaný so svojou inakosťou (menšiny, rasy, postihnutia a pod.). Zámerom je odhaliť dominantné kultúrne normy a vzorce, ktoré sú vnímané ako samozrejmé, uvedomiť si ich postavenie v historickom a sociálnom kontexte. Blok si tiež kladie za cieľ identifikovať možnosti ich pretvárania, odmietania ale i vytvárania nových vzorcov správania a vnímania sociálnej reality.

Príbliženie obsahového zamerania: Zážitkový blok vychádza z premisy, že rozhodujúce rozdiely medzi ženami a mužmi sú sociálne konštruované v rôznom čase, v rôznych sociálnych skupinách a kultúrach, ale i vo vnútri jednej kultúry. Delenie na mužov a ženy ako sociálna kategória je všadeprítomné. Prináša odlišné nároky, práva a povinnosti, hodnotu ale i postavenie v spoločnosti. Zážitkový blok spracúva túto problematiku v snahe odhaliť „ženský“ pohľad na svet a jeho zmeny v celom kontexte, s ambíciou neposilňovať neustále opakujúce sa protiklady mužského a ženského.

Cieľová skupina: Zážitkový blok je možné realizovať so žiakmi a žiačkami nižšieho i vyššieho sekundárneho vzdelávania. Veľkosť je ideálnou skupina nepresahujúca počet 20 osôb, ale aktivity je možné samozrejme robiť aj s väčšou skupinou (max. 30 osôb). V prípade takýchto skupín odporúčame aktivity uskutočniť v menších podskupinách, napr. po štyroch či piatich.

Téma nie je určená vyslovene len pre dievčenské/ženské skupiny. Zapojiť sa môže celá trieda, čiže aj chlapci, čo je viac ako žiaduce. Je nanajvýš vhodné, ak učiteľ/učiteľka zdôrazní, že sa mnohé z oblastí, o ktorých sa v rámci témy bude rozprávať, týkajú aj chlapcov. V tomto čase, na tomto mieste a z dôvodu jasného vymedzenia témy, je však priestor venovaný najmä dievčatám, aj keď sa „chlapčerstva“ mnohé aktivity dotknú.

Špecifiká týkajúce sa osoby vedúcej zážitkový blok: Na vedenie skupiny stačí jedna osoba. Téma je však citlivá a v skupine môže vyvolávať diskusie, argumentácie či konflikty. Preto je výhodné, ak výchovný blok realizuje dvojica a do skupiny sa prizve napríklad školský psychológ či psychologička či niekto, kto má skúsenosti s témou. Osoba, ktorá s témou pracuje, by mala byť otvorená a mať aspoň základné poznatky a informácie o rodovej citlivosti, rovnosti a stereotypoch. Na začiatku práce s témou je tiež potrebné stanoviť pravidlá fungovania, ako vzájomné aktívne počúvanie, rešpekt a porozumenie odlišným pohľadom a skúsenostiam.

Dĺžka trvania a časový harmonogram: Blok obsahuje 5 samostatných aktivít v trvaní minimálne 270 minút (max. až 360 minút) a jednu domácu úlohu (skupinovú úlohu, ktorú však možno realizovať aj na vyučovacej hodine). Dĺžka trvania jednotlivých aktivít je uvedená priamo pri nich.

Prepojiteľnosť v rámci prierezových tém: Podľa zamerania sú aktivity využiteľné v rámci Osobnostného a sociálneho rozvoja, Mediálnej výchovy a Multikultúrnej výchovy.

Medzipredmetové vzťahy: Jednotlivé aktivity možno v nami ponúkanej či modifikovanej podobe využiť v rámci vyučovania predmetov vzdelávacích oblastí Človek a hodnoty (etická

výchova), Človek a spoločnosť (občianska náuka, dejepis), Jazyk a komunikácia ale i Matematika a práca s informáciami. Využiteľné sú samozrejme ale i v rámci vyučovacích predmetov psychológia a sociálno-psychologický tréning.

Metódy: dialogické a diskusné metódy, problémové metódy, metódy samostatnej práce – práca s textom a informačnými zdrojmi, demonštračné metódy, žiacke výskumné štúdie

Pomôcky, prílohy a pracovné listy: K aktivitám sú vytvorené pracovné listy, pričom pri každej aktivite je detailne opísané, v akom počte a akým spôsobom ich treba pripraviť. Nie sú potrebné iné pomôcky ako vytlačené pracovné listy, písacie potreby, nožnice a lepidlo.

Usporiadanie miestnosti: Všetky aktivity sú realizovateľné v jednej miestnosti, kde stačí premiestniť podľa potreby stoly a stoličky.

Odkazy na ďalšie zaujímavé knihy a materiály k problematike:

Knižné tipy:

- Favilli, E., Cavallo, F. *Príbehy na dobrú noc pre rebelky*. Albatros, 2018.
Favilli, E., Cavallo, F. *Príbehy na dobrú noc pre rebelky 2*. Albatros, 2018.
Kellö Žáčoková, A. *SuperŽENY*. Slovart, 2019.
Futová, G., Šikulová, V. a kol. *Kvapky na kameni*. Albatros, 2019.
Breen, M. *Neohrozené ženy*. Argo, 2019.

Slovenské a české organizácie:

- [Aspekt](#) - feministická vzdelávacia a publikačná organizácia (od roku 1993)
[EsFem](#) – nezávislá feministická mimovládna organizácia (od roku 1999)
[Možnosť voľby](#) - feministická mimovládna organizácia (od roku 2001)
[Česká ženská lobby](#) (ČŽL) - sieť organizácií, ktorá bojuje za práva žien v Českej republike od roku 2008 (združuje 37 pro-ženských a feministických organizácií)
[Gender studies o-p-s](#) – ako prebiehajúci projekt zachytávajúci reálne príbehy žien z prostredia Československa
[NORA](#) - mimovládna organizácia

ZOZNAM AKTIVÍT:

- *Byť dievčaťom znamená...* (trvanie: 90 minút, 3 strany pracovných listov)
- *Medzi štyrmi múrmi* (trvanie: 45 minút, 1 strana pracovného listu)
- *Chceš? Tak bojuj!* (trvanie: 90 minút, 4 strany pracovných listov)
- *Hľadanie ne/správnych príbehov* (trvanie: 45 minút, 1 strana pracovného listu)
- *Superhrdinky okolo nás* (trvanie: 45- 135 minút)

Ďalšie informácie k zážitkovému bloku:

- Tieto materiály sú určené najmä pre učiteľov a učiteľky. Ich komerčné využitie a zverejňovanie na ďalších internetových stránkach bude považované za porušenie autorských práv.
- Autorom fotografie na titulnom liste tohto zážitkového bloku je Matthew Henry, ktorý ju zverejnil v rámci databázy unsplash. Ak nie je uvedené inak, fotografie použité v rámci tohto bloku pochádzajú z tejto databázy voľne dostupných fotografií.
- Jednotlivé zážitkové bloky dostupné ako e-booky z webstránky www.ucenienasbavi.sk sú navzájom odlišené úvodnou fotografiou a špecifickou farbou (v nadpisoch, pracovných listoch aj ako orámovanie dokumentu). Farebnosť slúži ľahšej orientácii medzi viacerými blokmi a má uľahčiť vyhľadávanie v tlačenej dokumente.
- V dokumente sú vytvorené prepojenia medzi metodickým postupom a jednotlivými pracovnými listami. Po kliknutí na názov pracovného listu v metodickom postupe aktivity sa ihneď zobrazí požadovaný pracovný list.

JEDNA Z AKTIVÍT ZÁŽITKOVÉHO BLOKU**HĽADANIE NE/SPRÁVNÝCH PRÍBEHOV**

Cieľ: aplikovať kritériá Bechdelovej testu pri analyzovaní literárnych diel, zhodnotiť literárne diela z pohľadu prenášania rodových stereotypov a uvedomiť si ich dopad na životy žien a dievčat

Trvanie: 45 minút

Veľkosť skupiny: max. 30

Pomôcky: pracovný list [Hľadanie ne/správnych príbehov](#) pre každého zo skupiny, písacie potreby, prinesené knihy (beletria, poviedky, romány)

Postup: Aktivita sa skladá z dvoch častí.

1. ÚLOHA PRED REALIZOVANÍM AKTIVITY: Každý prinesie zo svojej domácej knižnice min. dve knihy, s ktorými sa bude na stretnutí pracovať. Učiteľ/učiteľka nevysvetľuje viac, aby zbytočne neovplyvnila výber kníh, ktoré žiaci a žiačky prinesú. Dôležité je však, že by to mali byť knihy, ktoré čítajú/čítali, a ktoré prezentujú nejaký príbeh – čiže ich možno zaradiť do beletrie (romány, novely, poviedky).

2. Hodinu začne učiteľ/učiteľka skontrolovaním toho, či si každý priniesol aspoň jednu knihu. Je viac ako odporúčané mať k dispozícii niekoľko kníh navyše, ktoré sú v danej cieľovej skupine populárne, a ktoré podľa učiteľa/učiteľky žiaci a žiačky čítajú a poznajú. Potom vysvetlí tému hodiny: *Nie všetky dievčatá chcú byť princeznami. A chlapci? Mnohí z nich by tiež asi chceli často ukázať, čo naozaj cítia alebo sa posťažovať. Bohužiaľ, stále v nás prevládajú rôzne stereotypy a predsudky. A nielen v nás. Ale aj v knihách, ktoré čítame. Poznáte knihy, ktoré sú určené vám a sú v nich dievčatá či ženy hlavnými protagonistkami? Príbehy, kde dievčatá zažívajú dobrodružstvá a hľadajú nebezpečenstvo? Pozoruhodne často hlavnú úlohu v knihách hrajú chlapci/muži, a dievčatá v knihách čakajú na princa, ktorý ich zachráni. Nehovorím, že*

vždy je to tak, ale možno až príliš často. Učiteľ/učiteľka nechá priestor, aby sa žiaci a žiačky vyjadrili k tomu, čo bolo práve povedané.

Potom pustí krátke [video](#)¹ (video možno aj vynechať) od jeho začiatku po 1:40 minútu. Video je v angličtine, ale dá sa ľahko prerozprávať. Ide o „experiment“, ktorý urobila jedna matka so svojou dcérou. V kníhkupectve sa postavili pred regál s detskými knihami a knihami pre dospievajúcich. A začali odstraňovať knihy v tomto poradí:

- najprv tie knihy, v ktorých neboli žiadni mužskí hrdinovia,
- potom odstránili všetky, v ktorých neboli žiadne ženské postavy,
- v nasledujúcom kroku dali z police preč knihy, v ktorých ženské hrdinky nerozprávajú,
- v závere odstránili všetky, kde síce hlavné hrdinky rozprávajú, ale ak sa opýtali: majú aj sny? aspirácie? alebo len čakajú na princa?, odpoveď bola nie. Odstránili aj všetky knihy o princeznách.

Koľko kníh v závere ostalo, je vidieť na videu. Z plných regálov ostalo naozaj iba zopár kníh. V triede si s prinesenými knihami skúsia niečo podobné. Použijú pritom **Bechdelovej test**, alebo tiež test označovaný ako Bechdel-Wallace test či Bechdelovej pravidlo.

O TESTE²

Test je pomenovaný po americkej karikaturistke Alison Bechdel, ktorej vnukla tento nápad jej priateľka Liz Wallace a spisy Virginie Wolfovej. Prvýkrát test Bechdelová spomenula vo svojom komikse v roku 1985 („Dykes to Watch Out For“). Po tom, čo sa v roku 2000 stal viac známym, vznikol celý rad jeho rôznych variantov alebo podobných testov, ktoré sa ním inšpirovali. Test je ukazovateľom aktívnej prítomnosti žien v celej oblasti filmu ale i v literatúre či médiách (používa sa napríklad aj pri počítačových hrách) a upozorňuje na rodovú nerovnosť. Podľa rôznych užívateľských databáz a médií asi polovica všetkých filmov spĺňa kritériá stanovené týmto testom, a mnohé štúdie tiež poukazujú na fakt, že filmy, ktoré úspešne prejdú testom, fungujú finančne lepšie. Podľa štúdie z roku 2012 (Bleakley, Jamieson, Romer)³, ktorá analyzovala 855 najviac finančne úspešných amerických filmov produkovaných od roku 1950 do roku 2006, pripadá v priemere jedna ženská postava na dve mužské a tento pomer bol stabilný v čase. Aké sú teda kritériá Bechdelovej testu? Film musí obsahovať minimálne dve ženské postavy, ktoré sa rozprávajú o niečom inom ako o mužoch. Ďalšie varianty testu dopĺňajú pravidlá, že obe ženy musia byť pomenované alebo že ich konverzácia musí trvať aspoň 60 sekúnd.

Žiaci a žiačky pracujú nasledujúce minúty samostatne s pracovným listom [Hľadanie ne/správnych príbehov](#). Analyzujú knihy, ktoré priniesli kritériami využívanými v Bechdelovej teste. Následne sa rozdelia do menších podskupín (max. po 4) a vyhodnotia spoločne, čo zistili. Tieto výsledky sa potom diskutujú v celej triede: *Ako dopadlo hodnotenie vami prinesených kníh podľa Bechdelovej testu? Prekvapili vás tieto výsledky? Čo zmenila táto úloha na vašom nazeraní na filmy, literatúru, mediálne výstupy či počítačové hry? Prečo je podľa vás dôležité, aby spĺňali knihy či filmy aspoň tieto minimálne kritériá v zastúpení žien a dievčat? Poznáte*

¹ Video je dostupné na tejto adrese: https://www.youtube.com/watch?v=3DQeljNdOT0&feature=emb_logo

² Databázu filmov hodnotených Bechdelovej testom možno nájsť na: www.bechdeltest.com

³ Bleakley, A., Jamieson, P. E., Romer, D. (2012). Trends of Sexual and Violent Content by Gender in Top-Grossing U.S. Films, 1950–2006. *Journal of Adolescent Health*. 51 (1): 73–79.

rozprávky, ktoré by nespĺnili ani jedno z kritérií? A také, ktoré naopak, naplnia a aj prevýšia toto minimum? Čo s tým?

Učiteľ/učiteľka môže doplniť nasledujúce informácie k diskusii:

Rodové reprezentácie (čiže to, ako je téma rodu prezentovaná) v detských knihách reprodukuje a legitimizuje rodové systémy a nerovnosť a majú často zásadný vplyv na vytváranie rodových stereotypov u detí. Posolstvá prenášané prostredníctvom zastúpenia mužov a žien v knihách prispievajú k predstavám detí o tom, čo to znamená byť chlapec, dievča, muž, alebo žena. Kolektív autorov na čele s Janice McCabe (2011)⁴ si dal za úlohu analyzovať zastúpenie mužov a žien v 5618 amerických detských knihách, ktoré boli publikované v priebehu dvadsiateho storočia. Zistili, že muži sú v porovnaní so ženami zastúpení v názvoch kníh dvakrát častejšie a 1,6krát častejšie vystupujú ako hlavné postavy. V žiadnej zo sledovaných kníh neboli ženy zastúpené častejšie ako muži, i keď treba povedať, že boli medzi knihami veľké rozdiely najmä v spojitosti s charakterom (či prezentovali dieťa alebo dospelého, alebo či bola hlavná postava ľudského či živočíšneho charakteru) či rokom vydania.

V triede tiež možno pustiť TedX talk (video je dostupné so slovenskými titulkami) spisovateľky Chimamandy Adichie. Tá rozpráva príbeh o tom, ako našla svoj autentický kultúrny hlas - a varuje, že ak budeme počuť len jeden príbeh o inej osobe alebo krajine, riskujeme kritické nedorozumenie, pričom naše životy, naše kultúry, sa skladajú z mnohých prekrývajúcich sa príbehov. Na trochu odlišnom príklade, cez kultúrne stereotypy, sa dá demonštrovať rodová nerovnosť a jeden „pravdivý“ príbeh o dievčatách a chlapcoch v literatúre - https://www.ted.com/talks/chimamanda_ngozi_adichie_the_danger_of_a_single_story

⁴ McCabe, J. et al. (2011). Gender in Twentieth-Century Children's Books: Patterns of Disparity in Titles and Central Characters. *Gender & Society*, 25: 197-226.

HĽADANIE NE/SPRÁVNÝCH PRÍBEHOV

Posúď knihy (zakrúžkuj symbol zdvihnutého palca, ak kritérium spĺňajú), ktoré si priniesol/priniesla pomocou týchto jednoduchých kritérií:

	1. kniha	2. kniha
Názov knihy:
1. min. 2 ženské postavy,	👍	👍
2. ktoré majú mená	👍	👍
3. sa rozprávajú,	👍	👍
4. o niečom inom ako o mužoch.	👍	👍

HODNOTENIE ZA SKUPINU

Koľko z vašich kníh spĺňalo všetky kritériá?

Koľko spĺňalo aspoň polovicu kritérií?

Koľko žiadne?

